

тая схема, създадена от продуктивното въображение на моя разсъдък, не е образ, а в същото време не е понятие, а само свързващо звено между тях, метод, по който ще се изгради понятието.

Читателят се досеща, че схематизмът на чистите разсъдъчни понятия може да бъде разбран само в контекста на цялостното учение на Кант за познанието. Но за какво ми беше това отклонение? Ето заключението на самия Кант. Тоя схематизъм на нашия разсъдък по отношение на явленията и тяхната чиста форма е изкуство, скрито в глъбините на нашата душа, чиито истински прийоми едва ли някога ще можем да разкрием. По тоя повод един съветски изследовател отбелязва, че Кант обявява човешкия разсъдък за художник, който твори спонтанно. Мисля, че ще бъде по-точно да се каже по друг начин. Когато говори за спонтанност на разсъдъка, Кант има предвид, че ние не познаваме много от правилата и механизмите на неговата работа, какъвто е случаят със схемите, без които между категориите и чувствените възприятия би се получила пропаст. А иначе в неговата работа няма никакъв произвол и хрумвания, а строги закони. Колкото и парадосално да звучи, нашият разсъдък си има тайни от нас. Може да е обидно за човека, че органът, който му служи за логическо мислене според правила, си има и свои лични, частни интереси, но фактът си остава факт.

Бинарните позиции на Леви-Строс имат своя корен в едно откритие с двувековна давност и представляват частен случай от схематизма на чистия разсъдък. Ако не ги абсолютизираме, както прави той, и ги подчиним на едно по-цялостно изследване на една конкретна, жива творческа личност, те могат да ни помогнат да си изясним много неща от поетиката на Димитър Димов. Защо в много отношения неговото художествено мислене се подчинява на тия противопоставяния? За него са интересни крайните, полюсни положения на нещата. Между светлината и мрака, между порока и светостта няма средно положение, няма преход, преливане на едното в другото, няма и примирение. Значи, в тия бинарни опозиции при него няма среден член, в което противопоставянето, противоречието, конфликтът ще бъдат преодоляни и примирени. И трите му романа завършват трагично. Той оставя света, който създава, в състояние на непримиримост, враждебност, разединеност, без да търси връзките, които биха могли да го обединят и свържат наново.